

Ніколаєв Кирило Дмитрович,

кандидат сільськогосподарських наук, доцент, професор кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, nikolaev.kirill@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0404-6113>

Nikolaev Kyrylo Dmytrovych,

Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Public Administration, Interregional Academy of Personnel Management, 03039, Kyiv, 2, Frometivska str., e-mail: nikolaev.kirill@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0404-6113>

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПОЛІТИКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Анотація. Автор розглядає співробітництво України з міжнародними організаціями у сфері екологічної безпеки, а також аналізує основні напрямки та заходи, спрямовані на забезпечення міжнародного співробітництва. Зазначено, що висловлення відіграють ключову роль у зовнішньополітичній стратегії держави, оскільки багато екологічних проблем є міждержавними, транскордонними та глобальними, впливаючи не лише на екологію, але і на економічні відносини, що визначають умови для життя кожного і загалом для країни. Визначено оцінка готовності країн світу сприяти енергоефективності та ефективному використанню ресурсів, провести структурні зміни в економіці для значного зменшення рівня забруднення навколишнього середовища та зміцнення екологічної безпеки. Розглянуті основні ключові рівні та напрями міжнародного співробітництва в екологічній безпеці визначають головні аспекти взаємодії, а також ставлять завдання, щодо вирішення екологічних проблем на міжнародному рівні. Підкреслено розвиток стратегій імплементації європейських стандартів у вітчизняне законодавство, а також вдосконаленню системи використання природних ресурсів з метою забезпечення екологічної безпеки в Україні. Досліджено, що розвиток співробітництва України з міжнародними організаціями спрямований на гармонізацію внутрішнього законодавства з європейськими нормами, а також на поширення раціонального використання природних ресурсів з метою забезпечення сталої екологічної безпеки. Наголошено важливі аспекти, які визначають взаємодію міжнародних партнерів у розв'язанні екологічних проблем. Крім цього, ретельний аналіз та обговорення основних термінів і понять вказують на системний підхід до вирішення проблем екологічної безпеки через міжнародну співпрацю. Отже, підкреслено важливість міжнародного співробітництва для досягнення сталої екологічної безпеки та розвитку стратегій, що сприяють гармонізації законодавства та оптимізації використання природних ресурсів в Україні.

Ключові слова: міжнародні організації, екологічна безпека, захист довкілля, світовий досвід, природо охоронні заходи, міжнародне співробітництво.

INTERNATIONAL COOPERATION AND ITS IMPACT ON ENVIRONMENTAL SAFETY POLICY IN UKRAINE

Abstract. The author examines Ukraine's cooperation with international organizations in the field of environmental security, and also analyzes the main directions and measures aimed at ensuring international cooperation. It is noted that statements play a key role in the foreign policy strategy of the state, since many environmental problems are interstate, cross-border and global, affecting not only ecology, but also economic relations, which determine the conditions for everyone's life and for the country in general. The assessment of the readiness of the countries of the world to promote energy efficiency and effective use of resources, to carry out structural changes in the economy to significantly reduce the level of environmental pollution and strengthen environmental safety was determined. The considered main key levels and directions of international cooperation in environmental security determine the main aspects of interaction, as well as set tasks for solving environmental problems at the international level. The development of strategies for the implementation of European standards into domestic legislation,

as well as the improvement of the system of using natural resources in order to ensure environmental safety in Ukraine, is emphasized. It has been studied that the development of Ukraine's cooperation with international organizations is aimed at harmonizing domestic legislation with European norms, as well as at spreading the rational use of natural resources in order to ensure sustainable environmental security. Important aspects that determine the interaction of international partners in solving environmental problems are emphasized. In addition, careful analysis and discussion of key terms and concepts indicate a systematic approach to solving environmental security problems through international cooperation. Therefore, the importance of international cooperation to achieve sustainable environmental security and the development of strategies contributing to the harmonization of legislation and optimization of the use of natural resources in Ukraine is emphasized.

Key words: international organizations, ecological safety, environmental protection, world experience, nature protection measures, international cooperation.

Постановка проблеми. Проблема полягає в необхідності визначення впливу міжнародного співробітництва на формування та реалізацію політики екологічної безпеки в Україні. В контексті зростаючих екологічних викликів та глобальних проблем, важливо розглянути, як міжнародні партнерства та угоди впливають на прийняття рішень, щодо збереження природних ресурсів, зменшення забруднення та забезпечення сталої екологічної безпеки в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми ролі міжнародного співробітництва та його вплив на політику екологічної безпеки в Україні досліджували такі науковці, як: А. Альван, А. Валюх, Д. Зайцев, А. Якимчук, К. Величко, К. Толок, А. Корнієнко, Я. Мітько та інші.

Мета статті. Метою статті є вивчення впливу міжнародного співробітництва на політику екологічної безпеки в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах світових екологічних викликів та необхідності спільних зусиль для збереження навколишнього середовища, міжнародне співробітництво стає ключовим фактором формування ефективної політики екологічної безпеки.

Варто розглянути вплив міжнародного співробітництва на стратегії та заходи, спрямовані на забезпечення сталого розвитку та екологічної стійкості в Україні, стає актуальним завданням. Доречно розглянути, як ці взаємодії визначають політику екологічної безпеки та які можливості вони відкривають для досягнення спільних цілей на міжнародному рівні.

Необхідно підтримати думку вченої Ю. Пахолок [6], що починаючи з першої Конференції ООН з прав людини у 1968 році, міжнародне співтовариство визнало взаємозалежність світу та прав людини, включаючи право на життя. У 1972 році на Стокгольмській конференції ООН з навколишнього середовища розпочався

важливий етап у розвитку екологічної політики держав і міжнародних співтовариств. Після цієї конференції була прийнята декларація, в якій були визначені стратегічні цілі та напрями дій світової спільноти у сфері екологічної безпеки.

Слід наголосити, що пізніше, на Віденській конференції 1985 року, було укладено міжнародну екологічну угоду – Віденську конвенцію про охорону озонового шару. Ця конвенція набрала чинності з 1988 року та спрямована на співпрацю між країнами світу для систематичних спостережень, наукових досліджень і обміну інформацією. Основна мета – глибше розуміти та оцінювати вплив людства на озоновий шар, а також оцінити наслідки антропогенного впливу на здоров'я людини і довкілля.

Варто підтримати вчених А. Грубінка та А. Кучера [4, с. 52], що сьогодні реальна загроза екологічної катастрофи все більше визнається, як на державному, так і на міжнародному рівнях. Поспішне економічне та науково-технічне розвиток в різних частинах світу наприкінці двадцятого століття призвів до виникнення центрів стабілізації (північна частина Європи та Азії, північ Канади, Аляска, Південна Америка й Австралія) та центрів дестабілізації (Північноамериканський, Європейський та Азійський) навколишнього природного середовища.

Відтак шлях до екологічної безпеки країн світу передбачає вирішення стратегічного завдання – проведення господарської діяльності на різних територіях зі збереженням природної біоти, яка стане центром відновлення природного середовища і біоти, необхідної для забезпечення стійкості навколишнього середовища. Цей шлях ґрунтується на принципах міждержавного співробітництва з участю еколога орієнтованих міжнародних організацій.

Необхідно відмітити думку вчених К. Величка та К. Толокого [3, с. 211], що на сьогоднішній день у світі існує понад 100 міжнародних організацій,

які займаються питаннями екологічної безпеки. Серед них найвпливовішою є міжурядова організація Об'єднаних Націй (далі – ООН). Одним із ключових напрямків її діяльності є співпраця в галузі збереження довкілля та охорони навколишнього середовища. ООН веде проведення міжнародних нарад і конференцій, приймає та впроваджує резолюції і декларації.

Крім цього, ООН співпрацює з численними спеціалізованими міжнародними організаціями, які зосереджені на охороні навколишнього середовища. Серед цих організацій важливе місце займають Всесвітня метеорологічна організація (далі – ВМО), ООН з питань освіти, науки і культури (далі – ЮНЕСКО), Всесвітня організація охорони здоров'я (далі – ВООЗ), Міжнародна організація з радіологічного захисту (далі – МАГАТЕ), Міжнародна морська організація (далі – ММО), Міжнародна спілка охорони природи та природних ресурсів (далі – МСОП), Міжнародна комісія з охорони довкілля і розвитку (далі – МКОДР), Глобальний фонд навколишнього середовища (далі – ЕФОС) та інші [5].

Наголошено, що міжнародні організації, комісії та спілки спрямовують свою діяльність на вирішення глобальних екологічних проблем сучасності та ведуть дослідження та аналіз основних причин кризи. Вони активно борються з наслідками екологічних проблем, залучають громадськість до цього процесу, забезпечують правове регулювання та інвестування в майбутнє. Наша країна на сьогодні активно приймає участь у діяльності таких міжнародних організацій, як ЮНЕСКО, ВООЗ та інші, які займаються вирішенням глобальних та регіональних проблем охорони навколишнього середовища.

Слід додати, що у рамках міжнародного співробітництва вирішення проблем навколишнього середовища можна досягти шляхом укладання договорів та інших міжнародних угод, які використовуються для координації заходів з природоохоронним у різних країнах. У цих угодах і конвенціях беруть участь держави, які мають спільні проблеми або інтереси.

Слід зазначити на думку вченого І. Романенка [7], щоб вирішити проблеми навколишнього середовища, можна вжити такі заходи в рамках міжнародного співробітництва:

- створення спеціальних фондів, зокрема, міжнародного незалежного фінансового суб'єкта, такого як глобальна екологічна фундація, яка була створена в 1991 році та здійснює свою діяльність через програму розвитку ООН;

- реалізація програми по навколишньому середовищу ООН та Всесвітнього банку, яка надає гранти країнам, які розвиваються, а також країнам із перехідною економікою у сфері екологічної безпеки.

Доречно зазначити, що ключові імперативи співробітництва міжнародних організацій у сфері охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів для забезпечення екологічної безпеки включають:

- створення підґрунтя для міжнародного співробітництва, що веде до розробки законодавства та координації заходів щодо розв'язання глобальних та регіональних екологічних проблем;

- конвенційне регулювання природоохоронної діяльності через укладання міжнародних угод, спрямованих на єдино підходу країн до вирішення конкретних екологічних питань;

- налагодження співробітництва між країнами та міжнародними природоохоронними організаціями для спільного проведення заходів та конференцій з охорони навколишнього середовища;

- залучення громадськості, громадських організацій та приватного сектору до міжнародного екологічного співробітництва;

- збереження природних екосистем та створення ефективної системи міжнародної екологічної відповідальності;

- науково-технічне співробітництво, обмін інформацією та досвідом для мінімізації антропогенного впливу і раціонального використання природних ресурсів [2].

Варто наголосити, що основні напрями діяльності в сфері міжнародного співробітництва включають розвиток міжнародного партнерства, підготовку обґрунтувань для приєднання України до багатосторонніх договорів, зміцнення двостороннього співробітництва, розширення взаємозв'язків з міжнародними міжурядовими організаціями і фінансовими інститутами, розробку двосторонніх і багатосторонніх угод із прикордонними державами, різними країнами Європи і Азії, а також реалізацію домовленостей, передбачених підписаними угодами.

Крім того, кожна міжнародна угода є унікальним правовим документом, має самостійний статус і вимагає від країн прийняття заходів для більш суворого дотримання визначених законів, норм, політики та ініціатив. Наприклад, Україна приєдналася до Всесвітньої зустрічі глав держав та урядів у Ріо-де-Жанейро у 1992 році та Йоганнесбурзі у 2002 році, підписавши про-

грамні документи, які нині реалізуються на національному рівні. На цих конференціях ООН визнали, що проблеми охорони навколишнього середовища та економічного розвитку пов'язані і не можуть бути розглядатися окремо. Держави зобов'язалися співпрацювати на засадах всесвітнього партнерства з метою збереження, захисту і відновлення здоров'я та цілісності екосистеми Землі. Принцип відповідального підходу до навколишнього середовища, закріплений у декларації, підкреслює, що держави повинні застосовувати принцип відповідальності за наслідки людської діяльності в межах своїх можливостей [1].

Наголошено, що починаючи з 1995 року, Україна, з підтримкою міжнародних організацій, приєдналася до роботи Європейської економічної комісії як повноправний член Ради Європи. Ця організація вважається однією з найвпливовіших у світі, спрямованою на захист навколишнього середовища. Україна, як член ООН, також приєдналася до міжнародних конвенцій та уклала двосторонні угоди із сусідніми країнами, такими як Грузія, Молдова, Словаччина, Польща, а також з країнами далекого зарубіжжя, такими як Австрія, Фінляндія, Ізраїль, Данія, Нідерланди, США, що свідчить про трансгенераційну відповідальність та зобов'язання зберігати природу як єдиний комплекс для майбутніх поколінь [4, с. 52].

Отже, універсальними міжнародними організаціями, численні регіональні організації загального та спеціального призначення також взяли на себе вирішення проблем екологічної безпеки. Зокрема, Маастрихтський договір про Європейський Союз визначає природоохоронні цілі цієї організації, включаючи заходи на міжнародному рівні для регулювання регіональних і глобальних проблем навколишнього середовища.

Доречно наголосити, що у сучасній системі міжнародних відносин спостерігається тенденція до перерозподілу ролей між учасниками світової політики. Особливо активним стає вплив недержавних (неурядових) організацій, які не лише мають важливий вплив на глобальний політичний процес, але й здійснюють прямий тиск на уряди країн, контролюють виконання міжнародних угод, включаючи ті, що стосуються екології. Серед найбільш впливових недержавних організацій у галузі дослідження можна визначити Всесвітній фонд дикої природи (WWF), Всесвітнє товариство захисту тварин (WSPA), Грінпіс (Greenpeace), Міжнародний зелений хрест (Green Cross), Міжнародний союз охорони природи (IUCN) та інші [6].

Загалом, досягнення екологічної безпеки не є можливим лише на національному рівні. Для цього необхідно встановлення міждержавного, міжрегіонального та транскордонного співробітництва, при активній підтримці міжнародних організацій. З урахуванням того, що багато країн світу вже завдали шкоди своєму природному середовищу і виступають основними джерелами екологічного забруднення, особливо важливим є введення Карпатської конвенції. Ця конвенція призначена сприяти збереженню найбільшого в Європі заповідника дикої природи, оточеного горами, що визначається як ключовий шлях для подальшого екологічного розвитку країн Східної Європи.

Беручи до уваги викладене вище, можна стверджувати, що проблеми екологічної безпеки мають міжнародний характер і їх розв'язання спрямоване на подальше покращення якості життя людей і можливе в рамках стабільного соціально-економічного розвитку, що не завдає шкоди природному біотичному механізму саморегуляції. Для міжнародного співтовариства екологічні організації відіграють ключову роль у захисті еко інтересів, впливаючи на ухвалення урядових рішень і сприяючи гармонізації суспільних відносин в контексті сталого розвитку.

Висновок. Підводячи підсумки, можна відзначити, що для забезпечення майбутнього процвітання людської цивілізації насущно потрібно впровадження екологічних аспектів у всі види та форми міжнародних відносин. Це вимагає створення на глобальному рівні ефективної системи управління, яка працюватиме на основі екологічного імперативу. Розв'язання сучасних екологічних проблем стає можливим лише за умови широкого та активного співробітництва всіх країн світу з міжнародними організаціями в цій сфері. Важливим елементом є створення платформи для інноваційного екологічного підходу та формування нового усвідомлення природи як загальної цінності, що відображає національні інтереси на засадах міжнародного співробітництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ: —

1. Альван А. Проблеми розвитку системи національної безпеки України. Державне управління. № 3, 2019 р. URL: <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/governance/article/view/288/289>
2. Валюх А. М., Зайцев Д. Б., Якимчук А. Ю. Роль міжнародних організацій у сфері збереження й відтворення природного капіталу. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 4, 2018 р.

URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/12.pdf

3. Величко К.Ю., Толоч К.О. Екологічна криза як найбільший виклик світовій безпеці в умовах глобалізації. *Механізми забезпечення сталого розвитку економіки проблеми, перспективи, міжнародний досвід: матеріали I Міжнар. Наук практ. конф.*, 23 квітня 2020 р. Харківський держ. Унт харч. та торг. Х.: ХДУХТ, 2020 р. С. 211.
4. Грубінко А., Кучер А. Правове забезпечення екологічної безпеки в умовах військового конфлікту: міжнародний досвід і вітчизняні реалії. Тернопіль: Видавництво ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2019 р. С. 52.
5. Корнієнко А. Ю., Мітько Я. М. Міжнародні аспекти діяльності держав у сфері екологічної безпеки. *Мистецтво наукової думки*. № 9, 2020 р. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2617-7064/article/view/556/577>
6. Пахолоч Ю. П. Роль міжнародного агентства з атомної енергії в процесі екологічного оздоровлення радіоактивно забруднених територій. *Право*. № 2, 2022 р. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/01/6-1.pdf>
7. Романенко І. В. Участь України у міжнародному співробітництві в галузі управління якістю навколишнього середовища. Київ. URL: <https://core.ac.uk/reader/14043670>.
8. Semenets-Orlova, I., Teslenko, V., Dakal, A., Zadorozhnyi, V., Marusina, O., & Klochko, A. Distance learning technologies and innovations in education for sustainable development. *Studies of Applied Economics*, 2021. 39(5).
9. Semenets-Orlova, I. A., & Kyselova, Y. Y. Multidimensional management contemporary: generation of social meanings for a new collective identities. *Публічне урядування*, 2018. (4), 264–273.
10. Semenets-Orlova, I., Shevchuk, R., Plish, B., Grydiushko, I., & Maistrenko, K. Innovative approaches to development of human potential in modern public administration. *Economic Affairs*, 2022. 67(4s), 915–926.
11. Radchenko, O., Kovach, V., Radchenko, O., Kriukov, O., Sydorchuk, L., Sharov, P., & Semenets-Orlova, I. Principles of natural capital preservation in the context of strategy of state environmental safety. In *E3S Web of Conferences*, 2021. (Vol. 280, p. 09024). EDP Sciences.
12. Semenets-Orlova, I., Klochko, A., Tereshchuk, O., Denisova, L., Nestor, V., & Sadovyi, S. Special Aspects of Educational Managers' Administrative Activity under Conditions of Distance Learning. *Journal of Curriculum and Teaching*, 2022. 11(1), 286–297.

REFERENCES:

1. Alvan, A. (2019). Problemy rozvytku systemy nationalnoi bezpeky Ukrainy [Problems of the Development of the National Security System of Ukraine]. Public Administration, 3. Retrieved from <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/governance/article/view/288/289> [in Ukrainian].
2. Valiukh, A. M., Zaitsev, D. B., Yakymchuk, A. Y. (2018). Rol mizhnarodnykh orhanizatsii u sferi zberezhennia y vidtvorennia pryrodnoho kapitalu [The role of international organizations in the conservation and reproduction of natural capital]. *Public Administration: Improvement and Development*, 4. Retrieved from http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/12.pdf [in Ukrainian].
3. Velychko, K. Y., Tolok, K. O. (2020). Ekolohichna kryza yak naibilshyi vykyk svitovii bezpetsi v umovakh hlobalizatsii [Environmental crisis as the biggest challenge to world security in the conditions of globalization.]. In *Mechanisms of Ensuring Sustainable Economic Development: Problems, Prospects, International Experience, materials of the 1st International Scientific-Practical Conference*, April 23, 2020. Kharkiv: KhDUHT. pp. 211 [in Ukrainian].
4. Hrubinko, A., Kucher, A. (2019). Pravove zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky v umovakh viiskovoho konfliktu: mizhnarodnyi dosvid i vitchyzniani realii [Legal support for environmental security in conditions of military conflict: international experience and domestic realities]. Ternopil: Vydavnytstvo TNPU im. V. Hnatiuka. pp. 52 [in Ukrainian].
5. Kornienko, A. Y., Mitko, Y. M. (2020). Mizhnarodni aspekty diialnosti derzhav u sferi ekolohichnoi bezpeky [International aspects of state activities in the field of environmental security]. *The Art of Scientific Thought*, 9. Retrieved from <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2617-7064/article/view/556/577> [in Ukrainian].
6. Pakholok, Y. P. (2022). Rol mizhnarodnoho ahentstva z atomnoi enerhii v protsesi ekolohichnoho ozdovlennia radioaktyvno zabrudnennykh terytorii [The role of the International Atomic Energy Agency in the process of ecological rehabilitation of radioactively contaminated territories]. *Law*, 2. Retrieved from <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/01/6-1.pdf> [in Ukrainian].
7. Romanenko, I. V. (n. d.). Uchast Ukrainy u mizhnarodnomu spivrobitnytstvi v haluzi upravlinnia yakistiu navkolyshnoho seredovishcha [Ukraine's participation in international cooperation in the field of environmental management]. Kyiv. Retrieved from <https://core.ac.uk/reader/14043670> [in Ukrainian].

8. Semenets-Orlova, I., Teslenko, V., Dakal, A., Zadorozhnyi, V., Marusina, O., & Klochko, A. (2021). Distance learning technologies and innovations in education for sustainable development. *Studies of Applied Economics*, 39(5).
9. Semenets-Orlova, I. A., & Kyselova, Y. Y. (2018). Multidimensional management contemporary: generation of social meanings for new collective identities. *Public Administration*, (4), 264–273.
10. Semenets-Orlova, I., Shevchuk, R., Plish, B., Grydiushko, I., & Maistrenko, K. (2022). Innovative approaches to development of human potential in modern public administration. *Economic Affairs*, 67(4s), 915–926.
11. Radchenko, O., Kovach, V., Radchenko, O., Kriukov, O., Sydorochuk, L., Sharov, P., & Semenets-Orlova, I. (2021). Principles of natural capital preservation in the context of strategy of state environmental safety. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 280, p. 09024). EDP Sciences.
12. Semenets-Orlova, I., Klochko, A., Tereshchuk, O., Denisova, L., Nestor, V., & Sadovyi, S. (2022). Special Aspects of Educational Managers' Administrative Activity under Conditions of Distance Learning. *Journal of Curriculum and Teaching*, 11(1), 286–297.